

შ რ მ ა

სურათებიანი დამატება

დამატების № 7

სურათები, 27 აპრილი, 1906 წ

გაზეთის № 20.

სამოსი სიმართლი

(მუშათა ცხადებებიდან *).

II

— როგორაა საქმე? — სწრაფად ჰკითხა ფედორმა.

ესენი ფედორის ამხანაგები იყვნენ, რომელნიც მონაწილეობას იღებდნენ იქაურ ქარხნის მუშების კასასა და მის საიდუმლო კავშირში.

— ჩინებულათა! — გაახარეს მუშებმა. — ხვალ***) დიდებულ დღესასწაულს გავმართავთ, ორატორებია გვყავს და ყურის დამგდებიც ბლომითაა. 600-მდე კაცი მოიყრის თავს! — ტრახებით განაცხადა ერთმა მუშამ — კი ადგილი უნდა გამოვძებნოთ სადმე...

— ვიზოვანე, ადგილი ვიზოვანე, — გააწყვეტინა ფედორმა. — აიქ, ლურჯ ქვასთან, ჩინებული ადგილია. სიტყვების თქმაც შესანიშნავად შეიძლება. ქვა კათედრის მაგიერობას გასწევს.

— რა თქმა უნდა, წელს შარშანდღევით ხომ არ იქნება: შარშან 40 კაცი მოვიდა მხოლოდ მაისობა დღეს! ძალიან ძალიან კი მოვიკრიბეთ ამ ერთი წლის განმავლობაში.

მუშები შეუდგნენ დაწვრილებით სჯა-ბაას დღესასწაულის მოწყობაზე. ყველას აღფრთოვანება ეტყობოდა სახეზე: ხვალ ისინი იდღესასწაულდნენ თავიანთს, — მუშების დღესასწაულს, შრომის დღესასწაულს, დღესასწაულს იმედისას...

ამ დროს მათთან მივიდა ერთი მუშა, რომელიც სრულეობით არა ჰგავდა შესახედავთ დანარჩენებს. იმას ეცვა გახამებული პერანგი გალტუხით, კარგა მორთული, ქვია-ნურის, გონიერის სახით ეს იყო ბელგიელი მუშა. ასე შუახნის კაცი იქნებოდა. აქა ისა და სხვა მისი ამხანაგები მოეწვით ელექტრონის ტრამვაის მასალის დასამზადებლად, როგორც გამოცდილები. ერთი ამ ბელგიელთაგანი ეს მუშაც იყო, არტცი სახელად. ჯერ კიდევ ბელგიაში ყოფნის დროს შეესწავლა რუსული ენა და მთავარი ორატორი იყო ტრამვაის გასაყვანად მომუშავე ამხანაგებში. ამხანაგ მუშებს ლყვარდათ არტცი ცოცხალ, მზიარულ ხასიათისთვის, ლყვარდათ ყურის დაგდება, როცა იგი ბელგიასა და ბელგიელ მუშებზე დაიწყებდა ხოლმე ლაპარაკს.

— ამხანაგებო, არტცი და მისი ამხანაგები უნდა დავატიოთ ჩვენს დღესასწაულზე. უსათუოდ უნდა დავატიოთ. დღე, დავათვალიერონ ერთი ბელგიელებმა; არც ჩვენა ვართ მთლად განწირულნი!

— უსათუოდ! უსათუოდ! — გაისმა გარეშეშო.

— ბონჟურ კამარად***) — მზიარულად მიესალმა მუშებს არტცი. — ლუდს არ ისურვებთ? წავიდეთ, გადავკრათ.

— აი რა, — უთხრეს არტცს მუშებმა. — ჩვენ უნდა საქმე გვაქვს. ხვალ ხომ ჩვენი დღესასწაულია.

— ვიცი, ვიცი. ხვალ ჩემს ქვეყანაში დიდი დიდებული დღეა, — სთქვა მან და მისს სიტყვებში წუხილი გამოიხატა, რომ ამისთანა ბედნიერს დღეს იგი შორსაა თავის სამშობლო მშარისაგან. — ამის მეტი თავის დღეში პირველმაისობას სხვაგან არა ვყოფილვარ, სულ ჩვენში ვიდღესასწაულობდი ხოლმე ამ დიდებულს დღეს...

*) იხ. „დამატება“ № 5.

**) ე. ი. 18 აპრილს. რუსეთის მუშები პირველ მაისობას 18 აპრილს დღესასწაულობენ.

***) გამარჯობა ამხანაგებს!

— ჰო და შევხედეთ ერთად დღესასწაულს, ერთად გავატაროთ ხვალინდელი დღე, ფიქრი ნუ გვაქვს, არ მოგწყინდება ჩვენთან. წელს კარგათა ვართ მომზადებული და კარგათაც ვიდღესასწაულებთ.

— დიდი მანიფესტაცია გაიმართება? — შეეკითხა არტცი.

მუშებმა ერთმანეთს შეხედეს. იმათ წაეკითხათ, გაეგოთ კიდევ პირველ მაისის დღესასწაულობა საზღვარ გარეთ; გაგებული ჰქონდათ აკრებოდა, რომ იქ დიდი მანიფესტაციები იმართებოდა ხოლმე. არ იცოდნენ მხოლოდ რა სახელი ეწოდებინათ თავიანთ დღესასწაულისათვის. არ იცოდნენ შეეფერებოდა თუ არა ასეთი სახელი.

— მანიფესტაცია თუ გეგნებათ-მეთქი, გეკითხებით — განუმეორა კითხვა ბელგიელმა, რომელიც ვერ მიმხვდარიყო მუშების სიჩუმეს.

— კი, კი გვეგნება მანიფესტაცია, გვეგნება და მერმე ისეთი, რომ...!

— საითკენ გაემართებით?

— საითკენ? არსაითკენ, ვიდღესასწაულებთ მხოლოდ, ვიდღესასწაულებთ.

— სად იდღესასწაულებთ? — გაკვირვებით ეკითხებოდა არტცი.

— ახ, რანაირი გაუგებარი რაა ხარ! აიქ, ტყეში ვიდღესასწაულებთ, ტყეში, ხომ ხედავ ამ ტყეს, იქ გავმართავთ დღესასწაულს ლამპრებით, მშვენიერად, ჩინებულად!

მხოლოდ ახლა მოისახრა, ეტყობოდა, ბელგიელმა რა-შეიძო იყო საქმე, და ისე გულწრფელად, ისე თავშეუკავებლად გადისახრა, რომ მუშები სახტად დარჩნენ.

— ჰა, ჰა, ჰა! — ხარხარებდა იგი. — ოი, მიშველეთ, ვკვდები! ჰა, ჰა, ჰა, ჰა! — არტცს მუცელზე ხელი მოეკრა და მზად იყო მიწაზე წამოგორბულიყო უზომო საცილისაგან.

მუშები ჯერ სარიგით გაშეშდნენ, შემდეგ ბოროტი გამოეტყველება დაეტყუათ სახეზე.

— რას ხარხარებ, შენ, ეი, ვილაყ გადამთიელი ხარ?! — გაბოროტებით ჰკითხა, ბოლოს, ფედორის ჩოფურა ამხანაგმა. — რა ნ ხე სასაცილო?

— ოი, დედავ, მოგვკდი სიცილით... — უკანასკნელად ჩაილაპარაკა ბელგიელმა და მოიხოცა თვალებზე მომდგარი ცრემლები.

— რას იცინი? — მუქარით შემოერტყნენ მუშები.

— დადგით!

— დადგომა ჩვენ უშენოდაც შეგვიძლია, — სთქვი, რას მიედ-მოედები, ან რას იღრიკები! — არ უსვენებდა ჩოფურა.

— სთქვი, სთქვი, არ გესმის! აქ შენ ისეთები კი ნუ გგონია, რომ ყველაფერს მოკითმენენ, რასაც ჩაიღვენ. ამას დახე, ერთი! — ისმოდა ყოველმხრიდან.

რა დაინახა ბელგიელმა მუშების მუქარა და ქადილი, თავი დაანება სიცილს. იმის სახეს აზრის მუშაობის კვლი აღებეჭდა.

— არა, ამხანაგებო, ასე არ ვიდღესასწაულობთ ჩვენ; ტყეში არ ვიმალებით, ჩემად არ ვიდღესასწაულობთ პირველ მაისს! რა დღესასწაული იქნება ამისთანა დღესასწაული? არა, ჩვენი პირველი მაისი აშკარაა, ყველასათვის თვალდანახული დღესასწაულია, იგი თავის სიდიდით შიშის ზარს სცემს სხვის შრომით გამაძლართ, ყველა მყვლეფავს, მთელს ბურჟუაზიას, ჩვენ ამითი გვიანდა ვამცნოთ, აშკარად დავანახეთ ჩვენს მტერს ძრიელება ჩვენის არმიისა, პირველი მაისი აქ-

სამეგრელოს ცხოვრება

ქაბაღის მოხვევა შეგრულად

რობს ბურჯუაზიისთვის გაზაფხულის მომზადება სიმშენიერებას და სიტყვობებს, ათი და ასი ათასიანი ჯარი მუშებისა, რომელნიც მწყობრათა და სიმღერით მიდიან ქუჩებში, კანკალს ჰგერის მტანჯველს, ყველა მტერს მშრომელ ხალხისას; ჩვენ იმით ვდღესასწაულობთ ამ ჩვენს დღესასწაულს ყოველ წლივ, რომ გამოვიყვანოთ და ქვეყნიერებას ვუჩვენოთ ჩვენი მებრძოლი, რომელნიც მზად არიან უკანასკნელ წუთამდე დაიცვან თავიანთი უფლებები. იბრძოლონ იქამდე, სანამ გაზაფხულის მზე ყველასათვის ერთნაირად არ გამობრწყინდება, სანამ იგი არ ჩაანათებს ბნელს მალარობებს, სადაც ასობით

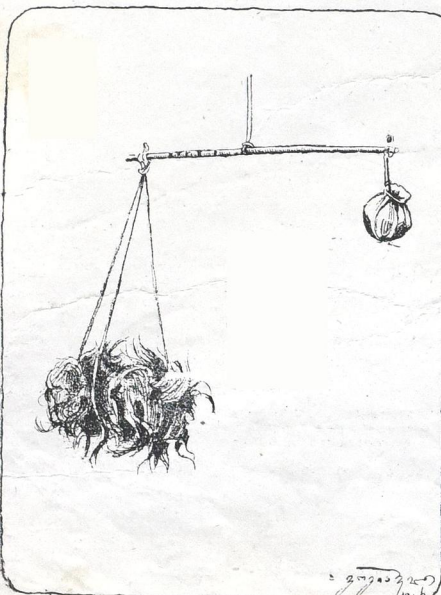

შინაური მოწყობილება შეგრულ თახისას.

შეგრული მწყემსი

ილუბებიან ჩვენი ამხანაგები, სანამ მზის სინათლე არ გააქრობს, არ მოსვობს თანამედროვე საზოგადოებაში გაბატონებულს უსამართლობას, სანამ იგი ძირია-

შეგრული სასწრაფო.

ნად არ აღმოფხვრის იმ უკუღმართობას, რომელმაც კაცობრიობა დაუქვემდებარა, დაუმორჩილა სიღარიბეს, სიმშოლს, რომელმაც შეარცხინა, ნამუსი აჰხადა ჩვენი ქალებსა და ჩვენს დებს. ამ დღეს მებრძოლთ მიაქვთ მუშათა კლასის დროშები; ამათ სახეზე ბურჯუაზია ჰკითხულობს, სიკვდილს, მოახლოვებულის სიკვდილს მათის ბატონობისას. ჩვენი ამხანაგები მიდიან თამამად და მშვიდად; არც პოლიციას, არც სხვა ვისმეს არ შეუძლია ხელი შეუშალოს ამ დიდებულ დღის აშკარად დღესასწაულობას!.. ეს ჩვენი უფლებაა, ჩვენ-მეორე ბრძოლით მოპოვებული უფლება...

მუშები უდებდნენ ყურს ბელგიელის აღტაცებულს ლაპარაკს და მათ სულსა და გულს თანდათან მწუხარების ცეცხლი ედებოდა. ისეთი სიხარულით ემზადებოდნენ ისინი ტყეში დღესასწაულის გამართვას და უტანდნენ ეს უცხოელი გამოდის და ეუბნება, რომ ეს სრულებით ის არაა, რომ ამას სრულებით არა ჰქვიათ დღესასწაული, რომ ხშირი ტყე ვერაფერი მორთულობაა შრომის დიდებულ დღესასწაულისა.

— თანდრები? სატუსალოები? გადასახლება? — გამოფხიზლდნენ მუშები. — იცი შენ, რა არის ყველაფერი ეს? იცი? — მკაცრად და წყენით ეკითხებოდნენ მუშები არტეს.

— იცი, იცი! კარგად იცი, რომ თქვენ ისე გეტყვიან, როგორც მაწანწალებს, როგორც მატყუარებსა და დამნაშავეთ. მაგრამ ამასთანავე ისიც იცი, რომ ასე ცხოვრება შეუძლებელია. ჩვენ შიდაც იყო ისეთი დრო, როცა ჩვენ აღამიანებდნენ არ გვაგებდნენ, როცა მანქანა, პირუტყვი და ჩვენ-მუშები ერთი ფასისანი ვიყავით. მაგრამ ჩვენ არ გვეძინა, ვიბრძოდით და მივხვდით კიდეც მიზანს. მართალია, ბრძოლა საძნელო იყო, მაგრამ წყურვილმა ცხოვრებისამ, სურვილმა აღამიანად გადაქცევისამ, თავისი გაიტანა, პირუტყვებიდან აღამიანებდნენ ვიქცეით და აღამიანში ხომ ძალაა! ახლა ჩვენს ქვეყანას მოელას ახალი წესწყობილება; თუმცა ბრძოლა დიდი სჭირია, თუმცა ჯერ შორსაა კიდეც დასასრული, მაგრამ უკვე ამოდის, უკვე იჩენს თავს ცისკარი იმ ახლა ცხოვრებისა, რომელშიაც აღამიანები მშები არიან ერთიმეორისა.

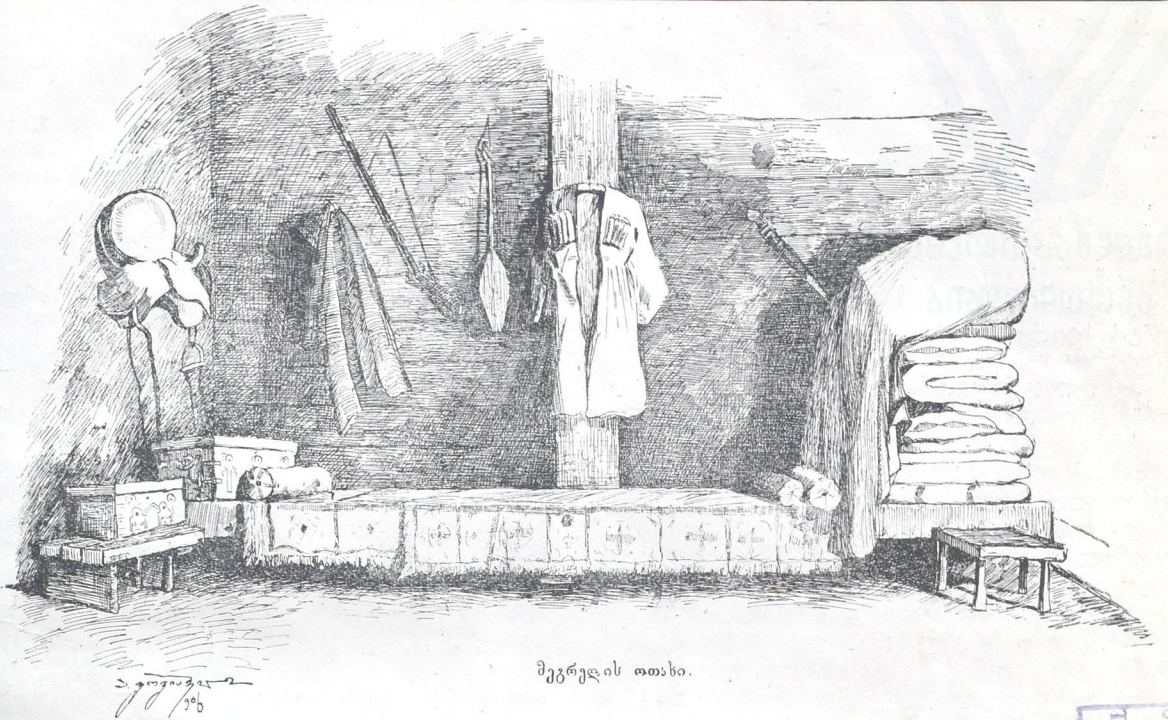
სიჩუმე ჩამოვარდა... ამპარტავანი უცხოელი იცქირებოდა წინ და მისს სახეზე იხატებოდა დიდი რწმენა, დიდი იმედი მომავალ ცხოვრებისადმი...

— მიაშვე როგორ იბრძოდით, მიაშვე სულყველაფერი არაფერი — არ დამალო! სთხოვდნენ არტეს მუშები.

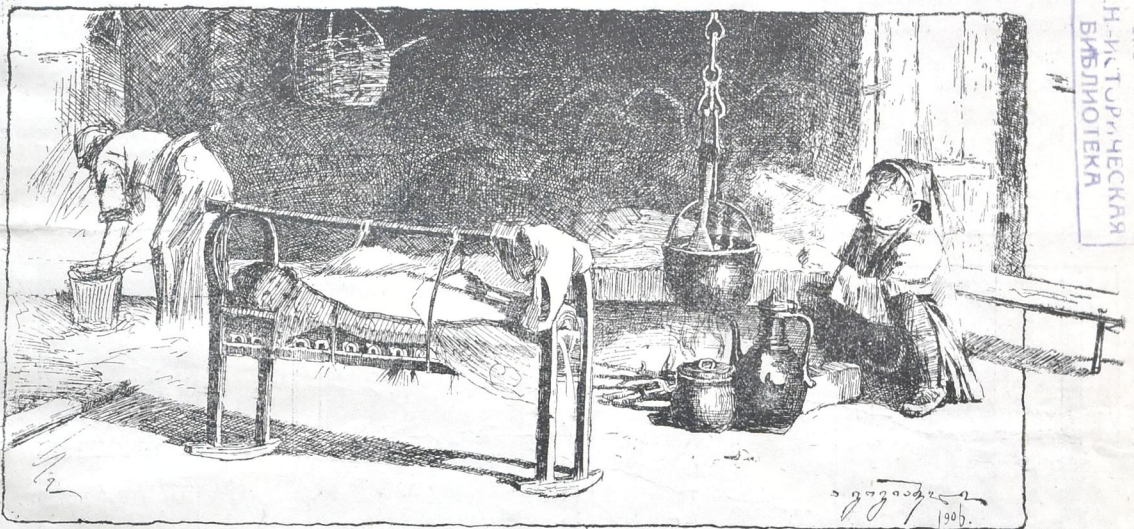
— კარგი, წავიდეთ ტრაქტორში...

მუშები ნელის ნაბიჯით გაემართნენ ტრაქტორისაკენ, იქ აირჩიეს ერთი მიპალული კუთხე და გააბეს ნუსაიფი.

მუშები გულმოდგინეთ, გულდასმით უსმენდნენ მოლაპარაკეს. სიმამაცე კვლავ დაუბრუნდათ; თითქოს უფრო გარკვევით გაიგესო თავიანთი მდგომარეობა, თავიანთი მიზანი; თუ ბელგიელის სიცილმა წელან ბრაზი და მწუხარება დაჰბადა მათში, სამაგიეროდ, ესლა ამ გრძნობის ადგილი დაიჭირა აუცილებელ შეუპოვარ ბრძოლის საჭიროების შეგნე-

შეგრდის ოთახი.

სამზარეულო სახლი.

თბილისის
მუზეუმის
ტი. ზ. ბერიძის
ბიბლიოთეკა

შამ, ისინი თანდათან იმსჯელებოდნენ იმ აზრით, რომ ყოველი ღონისძიება იქნას ხმარებული უფლებების მოსაპოვებლად. მათ შინ დამწყვიტებულნი მიდიოდა მთელი რამზმები ბელგიელ ამხანაგებისა, რომელთაც უფლება უფლებაზე გამოეგლიჯათ გაბატონებულ კლასებისა და მათ წარმომადგენელთათვის, მათში იბრძოდა გრძნობა სიამაყისა, მაგრადებოდა ენერგია და იმედი...

კარგა დაგვიანებული იყო, როცა ფედორი საღამოთი შინ დაბრუნდა, თავი დამძიმებოდა, ტვინში დაბადებულიყო მთელი გუნდი ახალ აზრებისა, რომელნიც ერთმანეთში არეულიყვნენ, აწეწილ-დაწეწილიყვნენ. როცა ფედორი თავის ოთახს მიუახლოვდა, მოაგონდა პროკლამაციები, რომელნიც უნდა დაეფანტა ხეალ დილით სახელოსნოებში, მაგრამ ამის გაფიქრება და დავიწყება ერთად მოხდა: ახლა თავში ბელგიელის ნაამბობი ჰქონდა სულ, მისი სიტყვები მოსვენებას არ აძლევდა. თითქოს ნამძინარეგიაო, ისე შევიდა ოთახში, ყურადღებაც არ მიუქცევია ცოლის ბურღულისათვის, ბელტივით დაეგდო ლოგინზე და მძიმედ, მკვდარივით ჩაძინა.

III

სძინავს ფედორს და ძილში რაღაც ახირებულ სიზმარს ჰხედავს. მოდის ის ბელგიელი მუშა და მიჰყავს იგი თავის საშობლოში, თავისუფლების ქვეყანაში, — ბელგიაში. ფედორიც გაჰყვება, გული უცაცხავეს, თვალები გაუშტერება, თითქოს სურთ გადასწვდნენ ყველაფერს, რასაც კი დაინახვენ, რასაც-კი მოასწრობენ ამ მუშების უფლებრივს ქვეყანაში, სადაც ხალხის რკინის ძალამ გასქეციტა დესპოტიზმის სამეფო და მოსპო ძალმოარეობა.

— მიჰყავს ყველაფერი, რაზედაც გვიამბობდი, — ჩუმად უჩურჩულებს ფედორი.

გაიგლიან ბუღვარზე; ელექტრონის ტრამვის ვაგონები მიჰქრის ამათ გვერდით, ყველა ქუჩა ასფალტითაა დაგებული, ყველაზე სიწმინდე, ვერსად ვერ დაინახავ ვერც მტვერსა, ვერც ნაგავს, — თითქო რაღაც უხილავი ძალი ჰყარაულობს და მაშინათვე აქრობს ქუჩებში გაჩენილ ტალახსო.

— აი ქუჩა „კანონისა“. აქ არის პარლამენტი, სადაც იკრიბებიან ბოლშე ხალხის წარმომადგენელნი, სჯა-ბაასოვნ

და სცემენ კანონებს. წამო, შევიდეთ პარლამენტში, იქ სხდომა აქვთ ესლა.

ისინი მივიდნენ მშვენიერს, დიდებულს შენობასთან. კარებში მეკარე იდგა, რომელმაც ზრდილობიანათ უჩვენა სხდომის დარბაზში შესასვლელი გზა, ისინი ავიდნენ ქანდაკაზე, რომელიც ხალხისთვის იყო გამართული. ეს ქანდაკა გარეშე მოუვლიდა სხდომის დარბაზს, როგორც თეატრშია ხოლმე, აქ ჯდებოდა ხალხი სხდომების დროს და ყურს უგდებდა დებუტატების კამათს. დაბლა სკიმები იყო დებუტატებისათვის, შუა ადგილას კედელთან სკამი პრეზიდენტისა, რომელიც ხელმძღვანელობს ხოლმე კამათის დროს. პრეზიდენტის სტოლთან ახლოს პატარა ტრიბუნა იყო, საიდან ორატორები სიტყვებს ამბობდნენ.

— უყურე: პირველ სკამებზე სხედან კათოლიკები. ეს კონსერვატორები, — ბურჟუაზიული პარტია, ეს ყველაზე დაუძინებელი და ბოროტი მტერია მუშა ხალხისა. შუა სკამებზე პროგრესისტები და ლიბერალები არიან. ესენიც ბურჟუაზიულ პარტიას ეკუთვნიან, მაგრამ მაგათ სკირიათ ხოლმე ფართო პოლიტიკური თავისუფლება, ისინი თავგამოდებით იცავენ მას, და, რადგან პოლიტიკური თავისუფლება მუშებისთვისაცაა საჭირო, ვითარცა პურის ლუკმა, ამიტომ ისინი უერთდებიან პროგრესისტებს კათოლიკების დასამარცხებლად. მარცხენა სკამები უჭირავთ ჩვენს ძვირფას ამხანაგ მუშებს, რომელთა რიცხვი მშაი და მატულობს ყოველ წლებით. ყველა საკითხი პარლამენტში ხმის უმეტესობით სწყდება. ხომ ხედავ, რა აუცილებელი საჭირო ყოფილა ჩვენთვის, რაც შეიძლება, მეტის წევრის გაყვანა პარლამენტში, რადგან საჭიროა, რომ ჩვენმა დებუტატებმა არა მარტო წარადგინონ ჩვენი მოთხოვნები, არამედ გაიყვანონ კიდევ. აი, დაუგდე ყური, ლაპარაკობს ჩვენი გამოჩენილი ორატორი, მუშების დებუტატი ვანდერველი!

ფედორს, რაღაც მანქანებით, ესმოდა ყველაფერი, რასაც ფრანგულად ლაპარაკობდა ორატორი.

— ჩვენ ვითხოვთ, — ამბობდა იგი, — ანგარიშს შრომის მინისტრისაგან, ჩვენ ვითხოვთ, რომ მან პასუხი გაგვცეს, რათ

მოექცა ეგრე მალარობეში მომუშავე ჩვენს ამხანაგებს გაფიცვისათვის. კაპიტალისტებმა კანონი დაარღვიეს, მინისტრი, იმის მაგიერ, რომ დაეჭირა შრომის მხარე, შეესრულებინა თავისი მოვალეობა სამარცხვინოდ გადავიდა კაპიტალისტის მხარეზე და ამითი დაცა მუშების თვალში. ჩვენ სოციალისტები და წარმომადგენელი ჩუშებისა, ვერ მოვითმენთ კანონის ასე დარღვევას. ჩვენ ვითხოვთ, რომ მინისტრი კანონიერათა და სამართლიანად იქცეოდეს.

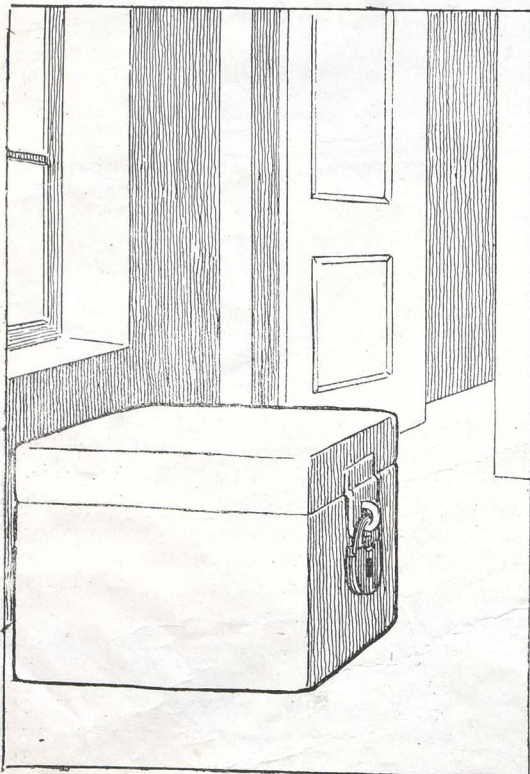
წამოდგა მინისტრი და თავისმართლება დაიწყო. მემარცხენა შორის ატყდა სიცილი და ხმაურობა. როცა ეს საკითხი გამოიჩინა, პრეზიდენტმა შემდეგი საკითხი დააყენა გადასაწყვეტად. ეს საკითხი შეეხებოდა მეფის სასახლის შესანახად დამატებით ფულის გადადებას. კათოლიკები მხარს უჭერდნენ ფულის გადადებას. მუშების დებუტატები და პროგრესისტები ერთხმად აცხადებდნენ პრეტესტს. მუშათა პარტიის დებუტატებმა მხურვალე სიტყვები წარმოსთქვეს მთავრობის პოლიტიკის წინააღმდეგ. ტრიბუნაზე ხელახლა ვანდერველი ავიდა. მან დიდხანს ილაპარაკა ბელგიის გაქვირებაზე, მუშების ბინებზე, მათის შვილებს-ს ზღვამარცხებზე და ასე დაასრულა თავისი სიტყვა: „ო, სირცხვილო! როცა ერისთვის საჭიროა ფული მუშახალხის უპირველეს მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად მაშინ მას წინადადებას აძლევენ, გაიღოს ფული პარაზიტების, სახელმწიფოსთვის ყოვლად გამოუსადეგარის ადამიანების სასარგებლოდ. დღეს თუ ხვალ პარლამენტში შეტანილი იქნება საკითხი იმის შესახებ, რომ მეფეს სრულიად მოესპოს ჯამაგირის ძღვევა, თქვენ-კი მომატებთ თხოვლობით, თქვენ მეფის სასახლის ლაქიებო!

მემარჯვენეთა შორის ატეხილა ხმაურობამ გააწყვეტინა ორატორს.

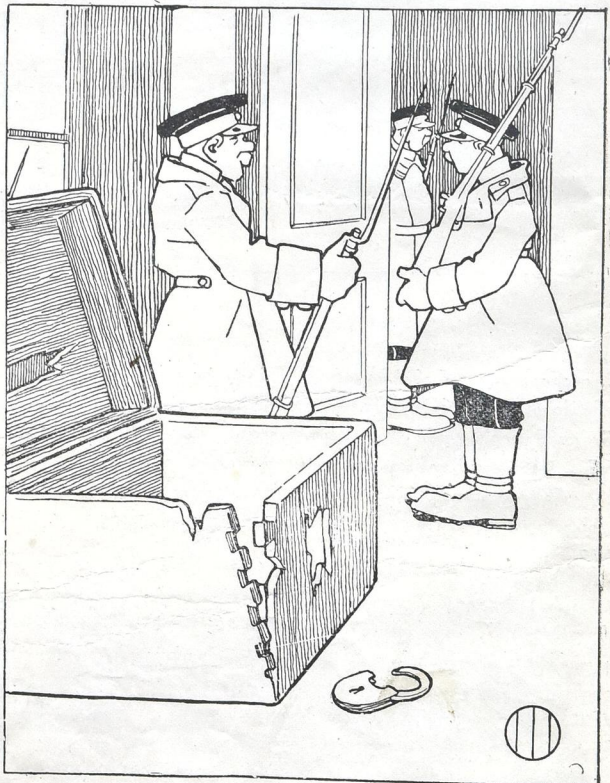
— მე ვითხოვ, რომ არ გამაწყვეტინოთ: მე აქ მუშების უფლებების დამცველი ვარ და შევიძლებ დამცემიკით, რომ ძალა ჩემსკენაა, ისეთი ძალა, რომელიც მუდამ მზად იქნება დამაოწმოს თავის დებუტატის მოთხოვნები

ს. ლომთათიქე

(შემდეგი იქნება).

გაძარცვადის.

გაძარცვის შემდეგ.

რედაქტორ-გამომცემელი ალ. ნ. დიასამიქე.